

๑ หน้า ลีลา จดหมาย เหตุ

BANGKOK RECORDER.

VOL. II. เล่ม ๒. บังกอกเดือนแปดปีเมเสงศักราชจุลศักราช ๑๒๐๗. JULY, 1845. คริสต์ศักราช ๑๘๔๕. ปี ๑๓ No 13.

หนังสือจดหมาย เหตุ จะ ที่ มิ วัน ประศัตัน ทุก เดือน ๆ.
ตั้งแต่นั้นต่อไป พวกหมอบปลุกหาพ้อมใจ กันว่า, หนังสือจด
หมายเหตุนี้, ถ้าแลพวกไพร่ตอ้งประสงค์ปรารถนาจะได้ก็ไ้ได้มา
ซื้อเอา, เขาจะเอาราคาปีละสลึงเท่านั้น. เขาเอาราคาน้อยนัก
เพราะอยากจะได้คนได้มารับหนังสือนี้มาก. แต่ทว่าเราปรารถนา
จะเอาเงินสลึงเมื่อไ้รับใบที่หนึ่งก่อน. ถ้าขุนนางแลพระราชา
คณะ พระสงฆ์ภิกษุสงฆ์จะตอ้งประสงค์แล้ว, พวกหมอบไ้
เอาราคาเลยจจะมารับเอาเถิด.

ลังกาทวีป. CEYLON.

ที่นี้ จะว่าถึงเกาะเมืองลังกาทวีปนี้, เป็นเกาะใหญ่มีสัน
ถนนรูปตั้งรูปไข่ไก่, เกาะนั้นยาวประมาณ ๒๗ ไมล์, กว้างใน
ที่ท่ากลางเกาะนั้นโดยกว้างประมาณ ๑๐ ไมล์. เกาะลังกา
อยู่ข้างทิศใต้แผ่นดินอินเดียตอนล่างหนึ่ง, แลในระหว่างเกาะ
ลังกากับแผ่นดินอินเดียตอนนั้น, ช่องนั้นกว้างประมาณ ๖ ไมล์,
แต่ทว่าเดี๋ยวนี้มีน้ำขึ้นนักกำปั่นจะไปมิได้. ในเกาะลังกา
มีภูเขาสองแนว, แลหนึ่งเรียกว่าเขาพระบาท, สูงประมาณ
๘๖๖ วา, เขาสูงกว่าเขาทั้งปวงที่มีอยู่ในเกาะลังกา. ยังมี
เขาเล็กน้อยก็มีมาก. ในเกาะนี้มีแม่น้ำอันหนึ่งชื่อมทากัน
วา, แม่น้ำนั้นไม่สูใหญ่นัก, ภาเรือเข้าไปถึงเมืองกันเตไ้, กำ
ปั่นลำใหญ่ๆเข้าไปมิได้, แต่ทว่าแม่น้ำนั้นใหญ่กว่าแม่น้ำทั้ง
ปวงในเกาะนั้น. ยังมีแม่น้ำเล็กน้อยอีกหลายแห่ง. มีเมือง
สามสี่หัวเมืองอยู่ริมชายทะเล, เป็นที่จอดกำปั่นบ้าง, คือเมืองโก
ลาไบเบินตัน, เดียวนี้เจ้าเมืองลังกาไ้เอาไพร่อยู่ในหัวเมืองนั้น.
ข้างทิศใต้เมืองโกลาไบเบินน้อยหนึ่ง, มีเมืองชื่อกาลิ, เมืองนี้มีท่า
จอดกำปั่นบ้าง. อีกเมืองหนึ่งชื่อครินทมาลา, ตั้งอยู่ที่ปากน้ำมหา
กันชวาหนึ่ง. เมืองนี้มีท่าจอดกำปั่นอยู่บ้าง, ในเกาะลังกา
มีหินอุสมันนักชอบปลุกกันไม่ต่าง, แลชาวเมืองลังกา
นั้น, เมื่อ

เดิมเขาเป็นลูกหลานชาวเมืองสิงหน, ในเมืองอื่น ๆ เรียกว่าเมือง
ราชพุทธบ้าง, เรียกว่าสิงหะระบ้าง. เมืองราชพุทธนั้นอยู่ต่อทิศ
ข้างเหนือแห่งแผ่นดินอินเดียตอน. แต่โบราณเขาเรียกชื่อเมือง
หลวงที่กระษัตริย์ลังกาเอาไพร่อยู่ในนั้นชื่อว่าเมืองราชพุทธ. เมื่อจุ
ลศักราช ๘๘๐ ปี, มีพวกโพธิ์เกิดมาเอาไพร่อยู่ในเกาะลังกา
นั้น, ตั้งป้อมไว้ที่เมืองโกลาไบเบินแลเมืองกาลิ, คิดจะเอาเมือง
ลังกา. เมื่อจุลศักราช ๘๘๔ ปี, มีพวกฮาละมานมาในกำปั่น
รบมาช่วยกระษัตริย์กันเดเจ้าเมืองลังกา, ไ้พวกโพธิ์เกิดเสีย.
เมื่ออยู่มาอีกหลายปี, พวกฮาละมานไ้ซุ่มแทงชาวลังกา, ไ้
รบกันเนื่อง ๆ. เมื่อจุลศักราช ๑๐๕๖ ปีเจ้าเมืองลังกาไ้เชิญพวก
อังกฤษไ้มาช่วย, พวกอังกฤษไ้ไ้พวกฮาละมานเสียหมด. ครั้น
อยู่มาอีกสองปี, เมืองกันเดมีกระษัตริย์ครองสมบัติใหม่, กระษัตริย์
นั้นไม่ชอบกับพวกอังกฤษ, ไ้ไ้ทำสงครามกับพวกอังกฤษเนื่อง
ๆ. ครั้นจุลศักราช ๑๐๖๕ ปี, พวกอังกฤษไ้ยกเข้าตีเมืองกันเด
ไ้. แต่ทว่าอังกฤษไ้ยอมไ้กระษัตริย์นั้นครองสมบัติในเมือง
นั้นต่อไป. ครั้นจุลศักราช ๑๐๘๐ ปีในปีนั้น, กระษัตริย์นั้นกระทำ
การลำบากนัก, ไ้เอาลูกขุนนางผู้ใหญ่ใส่ครกโคลกตำเสียให้ตาย.
เหตุตั้งนั้นขุนนางใหญ่ช้อยถึงปวง, จึงเชิญพวกอังกฤษไ้มาชิง
เอาสมบัตินั้นเสีย. เมืองนั้นอังกฤษไ้ไ้ครอบครองจนถึงทุกวันนี้.
เจ้าเดิมแต่นั้นมา ม่วนแคว้นเมืองลังกาไ้อยู่ในอำนาจอังกฤษ
สิ้น. ตั้งแต่นั้นมาพวกอังกฤษไ้เมืองลังกา นั้น จนถึงปีนี้นับไ้
๒๖ ปี.

ในปีเกาะเบญจศกเดือนสิบ, เจ้าเมืองลังกาไ้ไ้คนตำบาล
ขึ้นนับคนในเกาะเมืองลังกาทั้งหมด, ไ้คน ๑๔๖,๐๖๖ คน
ทั้งเด็กแลผู้ใหญ่. ตั้งแต่นั้นเมืองลังกาขึ้นแก่อังกฤษมาจนถึงทุก
วันนี้, เจ้าเมืองไ้ปลุกโรง ๕๔ โรงสำหรับคนเรียนภาษาอังกฤษ
บ้าง. แลเจ้าเมืองไ้จ้างครูไ้สอนในโรงนั้น. เจ้าเมือง

ได้ให้เงินแก่ครูทุกปีๆ, แลเด็กๆนั้นได้ให้เงินแก่ครูหนักน้อย
 ตกเดือนบ้าง. เด็กที่ไปเรียนนั้นนับได้ ๓๑๑๑ คน. แลเจ้าเมือง
 ได้ยอมให้พวกอังกฤษที่ได้ถือศาสนาพระเยซูนั้นปลูกโรงสำหรับ
 สักสอนเด็กๆ ๖๖๘ โรง, เด็กทั้งหญิงชายที่ได้มาเรียนในโรงทั้ง
 นั้นนับได้ ๘๖๖๘ คน. อนึ่งเจ้าเมืองยอมให้พวกอเมริกาปลูกโรง
 ๘๖ โรง, สำหรับสักสอนศาสนาพระเยซูอยู่ในเมืองลังกานี้, เด็ก
 ทั้งหญิงทั้งชายไปเรียนในโรงพวกอเมริกานั้น, นับได้ ๔๐๐๗ คน.
 ถ้าจะนับโรงทั้งสามจำนวนเข้าด้วยกันได้ ๗๖๖๘ โรง, ถ้าจะนับ
 เด็กที่เรียนทั้งสามจำนวนนั้นได้ ๑๑๘๖๘ คน. เพราะเหตุอย่าง
 นั้น พวกเด็กแลพ่อแม่เด็กนั้นได้นับถือศาสนาพระเยซูเป็นหลาย
 พันคน, เจ้าเมืองลังกายอมให้คนถือศาสนาตามแต่ใจของตน.
 หนึ่งบาทหลวง ๒๔ คน เป็นครูสักสอนตามศาสนาของคนในเมือง
 ลังกานี้, เขาได้มีสิมหลายคน. ที่ว่ามาด้วยเกาะลังกานี้, จ้าพ
 เจ้าได้แปลออกจากหนังสือประณินทินที่เขาได้ตีพิมพ์ในเมืองโกลัง
 โยในเกาะลังกานี้ฝากเข้ามานี้. CEYLON ALMANAC 1845.

กำปั่นค้าขายในทวีปยุโรป. COMMERCIAL NAVIES OF EUROPE.

ที่นี้ จะว่า ด้วยกำปั่นใหญ่ที่บันทึกสินค้าเที่ยวค้าขายในทวีป
 ยุโรปนั้น, แลกำปั่นค้าขายในเมืองอังกฤษนั้นมีอยู่ ๒๓๑๕๒ ลำ.
 ในเมืองฝรั่งเศสมี ๑๓๘๕๕ ลำ. ในเมืองอิตาลีมี ๒๔๖๒ ลำ. ในเมือง
 ฮอลแลนด์มี ๑๘๘๘ ลำ. ในเมืองโปรตุเกสมี ๘๓๕ ลำ. ในเมืองสเปน
 มี ๕๔๕ ลำ. ในเมืองเม็กซิโกมี ๓๒๗๗ ลำ. ในเมืองกรีซมี ๒๓๖
 ลำ. ในเมืองตุรกีมี ๗๖๖ ลำ. ในเมืองบริเตนมี ๒๑๕
 ลำ. ในเมืองเวนิสมี ๑๖๖๘ ลำ. ในเมืองเบลเยี่ยมมี ๒๘๘๘ ลำ.
 ในเมืองชเวเดนมี ๕๔๕ ลำ. ในเมืองเดนมาร์กมี ๓๐๓๖ ลำ. ในเมือง
 ไซปรัสมี ๗๖๖ ลำ. ในเมืองโปรตุเกสมี ๗๘๘ ลำ. ในเมืองชวาตี
 เนียมี ๓๕๒๒ ลำ. ในเมืองโรมมี ๘๕๐ ลำ. ในเมืองซิซิลีมี ๘๑๖๕
 ลำ. ในเมืองลิกามี ๑๘๓ ลำ. ในเมืองตุรกีมี ๗๖๖ ลำ.
 ในหมู่เกาะอียิปต์มี ๑๑๘๓ ลำ. ในเมืองเฮเลนมี ๓๖๖๘ ลำ.
 ในเมืองตุรกีมี ๒๒๒ ลำ. ทั่วทุกประเทศในทวีปยุโรปนั้นเข้า
 กันนับได้กำปั่น ๗๘๖๖๖ ลำ, แลทว่ากำปั่นรบแลกำปั่นไฟ
 แลกำปั่นเล็กๆที่ค้าขายในแม่น้ำแลในคลองเรือนั้นมีได้
 นับ, แลมีได้ นับกำปั่นในเมืองที่ขึ้นแก่อังกฤษนั้น. ถ้าจะนับ
 กำปั่นทั้งใหญ่แลน้อยในทวีปยุโรปนั้น ผกกว่า มากนัก.

ที่นี้ จะว่า ด้วยกำปั่นในเมืองอเมริกาที่นี้. มีกำปั่นใหญ่
 ขายของประมาณ ๑๘๐๗๓ ลำ, อีกกำปั่นไฟไปเที่ยวขายของในแม่น้ำ
 น้ำประมาณ ๘๐๐ ลำ, ยังกำปั่นเล็กน้อยมีได้นับ FRIEND OF INDIA.

News,

อนึ่งมีข่าวมาแต่เมืองจีนว่า, พวกจีนแลพวกฝรั่งเศสแล
 พวกอังกฤษ, ที่อาไศรยในเมืองจีนนั้น, เป็นปรกติที่ไม่มีเหตุสิ่ง
 ใดสิ่งหนึ่งสงบที่อยู่มก, แลกำปั่นพวกอังกฤษกับทั้งพวกอเมริ
 กาลพวกฝรั่งเศส, ได้ขายของเป็นปรกติในเมืองทั้งปวงที่ได้
 ทำสัญญากันในราชสาร. อนึ่งเคยทักหรือพวกอังกฤษว่ามีได้มีธุระ
 สิ่งใดในเมืองจีน, เคยทักจึงคุมกำปั่นหลายลำที่คกค้างอยู่เมือง
 กวางตุ้ง, เพื่อจะกลับไปเมืองบังกาล. เคยทักนั้นจึงคุมกำปั่น
 นั้นมาพักอาไศรยอยู่ที่เมืองใหม่ ประมาณสองสามวัน, แลแล้วก็ไปอา
 ไศรยอยู่ที่เกาะหมาก, เพื่อจะหาเสบียงอาหารบ้าง, แลเพื่อจะให้
 คนเจ็บหายโรคบ้าง.

อนึ่งในบั้นสงเดือนทมิฬกำปั่นรบพวกฝรั่งเศสสองลำ, มี
 ทักถือราชสารจะไปเมืองมะนิลาแลเมืองจีน, เขาได้พักอยู่ที่เมือง
 ใหม่บ้าง. ครั้นเดือนหกแรมแปดค่ำเขาก็ออกจากเมืองใหม่ไป,
 เมื่อราชทูตแวะอยู่ที่เมืองใหม่นั้นเจ้าเมืองใหม่ได้เชิญราชทูตกิน
 โตะด้วยกัน.

อนึ่งมีข่าวมาแต่เมืองอังกฤษว่า, ในบั้นโรงเดือนสิบ, ภาวะ
 ษัตริ์ฝรั่งเศสกับขุนนางใหญ่หลายคนไปในกำปั่นไฟ, ไปเยี่ยม
 ภาวะษัตริ์อังกฤษๆ, ก็ต้อนรับโดยทางพระราชไมตรี. ภาวะษัตริ์ฝ
 รงเศสก็ยังมีอยู่สบายหลายวันก็กลับไปเมือง.

ที่นี้ จะว่า ด้วยกำปั่นที่ค้าขายแวะเข้าอยู่เมืองใหม่, เมื่อปี
 กลายนี้เขาได้ขายไว้ ๗๘๔ ลำกำปั่นรบไม่ได้นับ. อนึ่งสำ
 เกาจีนแลสำเกาแขกแลสำเกาฮวนแวะเข้าเมืองใหม่นั้น เขา จก
 ขายไว้ ๒๔๐๔ ลำ.

อนึ่งมีข่าวว่า ภาวะษัตริ์อังกฤษได้สร้างกำปั่นไฟอีกสี่ลำ, ลำ
 หนึ่งกระทำด้วยเหล็กสิ้นทั้งลำ, แลทว่ากำปั่นไฟนั้นเขาไม่ได้
 ทำจักรไว้ข้างเรือเหมือนกำปั่นไฟที่เก่าเมืองนี้, เขาทำจักรไว้ที่
 ท้องเรือจักรเดียวเท่านั้นคนจะเหินจักรมิได้, เพราะจักรนั้นจม
 อยู่ในน้ำแลอยู่ในใต้ท้องกำปั่นแต่ทว่ากำปั่นนั้นเดินเร็วกว่ากำ
 ปั่นไฟที่ทำแต่ก่อน.

SUCCESSFUL OPERATION FOR STRANGULATED INGUINAL HERNIA ON A SURAT MERCHANT. BY D. D. B.

ในเดือน ๕ ปีเมอง, ข้าพเจ้าหมอบริกเล ได้ รักษา ไล่เลื่อน คน
หนึ่ง, เป็น เสมียน ของ นาย ก่า. เป็น ไล่เลื่อน มา คนแล้ว. เมื่อ
คนนั้น นอน แล้ว, ไล่ นั้น ก็ กลับ ขึ้น มาเอง เป็น อรมคา. ภาย
หลัง ทำการ หนัก มัน ก็ กลับ ขึ้น ไม่ได้, โศ บวม ขึ้น ปวด หนัก, ไล่ ราก
ไม่ ออก. ข้าพเจ้า ก็ ได้ กิน ยา, แล ทำ หลาย สิ่ง หลาย ประการ ก็
ไม่ ขึ้น ได้. ข้าพเจ้า ก็ เห็น ว่า, คน นั้น อ่อน ทวี หนัก. แล เห็น ว่า ไล่
นั้น เกือบ จะ เบียด เน่า แล้ว. ถ้า ไม่ ให้ ขึ้น ได้ ไร่ ไร, เห็น จะ ไม่
รอด. โรค ไล่เลื่อน นี้ เป็น เพราะ มี รู เข้า ไป ตาม ท้อง ทั้ง สอง ข้าง, ที่
ตรง เอน ลูก คั้น อะ ออก จาก ท้อง. ถ้า รู เป็น ปกติ ก็ ไล่ นั้น ก็ จะ
ออก ไม่ ได้. ถ้า ไม่ เป็น ปกติ แล้ว, รู นั้น ก็ เบิก กว้าง ออก, ไล่ ไล่ นั้น
จึง ลง ไป ตาม เอน ลูก คั้น อะ. ถึง เป็น เช่น นั้น, ถ้า รู นั้น เบิก กว้าง
อยู่ ก็ ไม่ สบาย แต่ ไม่ เจ็บ หนัก. ถ้า ไล่ นั้น ยิ่ง ย้อย ลง มา อยู่ ตาม
รู เอน คั้น อะ นั้น มี ได้ กลับ, ถ้า รู นั้น รั่ว เข้า เล็ก เข้า ค้วย เทก ใน เทก
หนึ่ง แล้ว, ก็ จะ กระทำให้ เบียด มาก ขึ้น ไป, ค้วย เล็ด แล ลม แล
อุจจาระ นั้น มัน คั่ง อยู่, มัน เคน ทลออก ถึง กัน ไม่ได้. เหมือน กับ เรา
จะ เอา บ้าน แล เชือก ต่าง ๆ ผูก ซึ่ง ค้อม มี รั่ว ไว้ ให้ คึง, ไม่ ให้ เล็ด
ลม เคน ถึง กัน ได้, มี อื่น นี้ ก็ จะ ปวด หนัก. ถ้า ไม่ แล เสียว รั่ว ไว้ ชน
นั้น, ไม่ ช้ำ ไม่ เหนอ มี อื่น นี้ ก็ จะ เบียด กัง ไป. ข้าพเจ้า เห็น ว่า เสมียน
คน นั้น กิน ยา แล ทำ สิ่ง ต่าง ๆ, ไล่ นั้น ก็ กลับ ขึ้น มา ไม่ได้, เกือบ
จะ ถึง แก่ ชีวิต รแล้ว, จึง ยอม ให้ ข้าพเจ้า ทำ ที่ รู ที่ รั่ว ไล่ นั้น, จะ ให้
ไล่ คั้น กลับ ขึ้น ไป ได้. ข้าพเจ้า จึง ผ่า ลง ที่ ท้อง น้อย ข้าง ซวา ที่ ใต้
รู ตรง ไล่ ออก นั้น ประมาณ ศัก สอง นิ้ว, ค่อย ๆ ผ่า ลง ไป ได้ ถึง ลำ
ไล่, แต่ ว่า ไม่ ให้ ถูก ลำ ไล่ ได้. ถ้า ถูก ลำ ไล่ ทะลุ แล้ว, ก็ จะ ถึง
แก่ ความ ตาย. เมื่อ เห็น ถึง ลำ ไล่ เป็น แ่น แล้ว, จึง เอา นิ้ว มือ ยอน
เข้า ไป ตาม ลำ ไล่ นั้น จน ถึง รู ที่ ไล่ ออก, คล้าย เห็น รู รั่ว ซึ่ง ไล่ คึง
นัก, จึง เอา มีด เล็ก ๆ อย่าง หนึ่ง เสือก ขึ้น ไป ตาม นิ้ว มือ, จน ถึง ที่ รั่ว
ไล่ นั้น, จึง เอา ปลาย มีด สกิด ขอบ รู ที่ รั่ว คึง นั้น ให้ ซาก ออก ไป. แล้ว
จึง เอา นิ้ว มือ เสือก เข้า ดู ตาม รู นั้น, เห็น ว่า นิ้ว มือ เข้า ได้ แล้ว, จึง
เอา มือ แล มีด ออก มา แล้ว เอา มือ ประคอง ปับ กต ที่ บวม นั้น, ให้ ไล่
กลับ เข้า ไป สู่ ที่. แล รั่ว ที่ ภาย ปวด สบาย ใน ขณะ นั้น. ภาย หลัง จึง
เย็บ แผล ที่ ผ่า ข้าง นอก นั้น เสียว แล้ว, จึง เอา ยา เหนียว ทา ผ่า ปิด ไว้.
ห้า วัน ทกว่า นั้น แผล นั้น ก็ ตาย ก็. เคียง วัน คน นั้น ก็ สบาย เป็น ปกติ ก็.

FACTS SHOWING THE BENEFITS OF VACCINATION.

ข้าพเจ้า หมอ บริก เล จัก สำแดง ชาว ซึ่ง ปลูก ฝี โศ ที่ เมือง อื่น ๆ
ต่าง ประเทศ, ภา ได้ รั ุ เหน เป็น พญณ, ประสงฆ์ จะ ให้ คน ทั้ง ปวง
สิ้น สง ไล่. ที่ เมือง มาเชน เป็น ทวี เมือง ขึ้น ฝรั่งเศส นั้น, คน ใน
เมือง มาเชน นั้น ประมาณ ได้ ๕ ๖ หมื่น คน. แต่ คน สี่ หมื่น นั้น, ได้
ปลูก ฝี โศ กัน ด้ คาย นั้น สาม หมื่น, ยัง เหลือ คน อยู่ อีก หมื่น หนึ่ง แต่
คน หมื่น หนึ่ง นั้น, ที่ ออก ด้ คาย ตาม ขรรคา เอง นั้น สอง พัน คน. ที่ ยัง
หา ได้ ปลูก ฝี โศ นั้น เหลือ อยู่ แปร พัน คน. ข้าพเจ้า นี้ บัด นี้ แต่ ปี เมอง
สัพทคน นี้ ถอย หลัง ลง ไป ได้ ๖ ปี แล้ว, คน ใน เมือง มาเชน นั้น, ก็
บังเกิด โรค ขรพิศม์ เป็น ด้ คาย ใหม่ อีก ครั้ง หนึ่ง. คน สาม หมื่น
ที่ ได้ ปลูก ฝี โศ ครั้ง ก่อน นั้น, ได้ ออก อี สุก อี ไส สอง พัน คน. ที่มี
ได้ ออก อี สุก อี ไส สอง หมื่น แปร พัน คน. แต่ คน ที่ เป็น โรค อี สุก อี
ไส สอง หมื่น คน นั้น, ถึง แก่ กรรม ตาย ยี่ สิบ คน. อื่น คน สอง พัน
ที่ ออก ด้ คาย ตาม ขรรคา นั้น, ได้ เป็น โรค อี สุก อี ไส ร้อย คน, แต่
ถึง แก่ กรรม ตาย นั้น ยี่ สิบ คน. แต่ คน แปร พัน คน ที่ ยัง หา ได้
ปลูก ฝี โศ, แล ยัง หา ได้ ออก ด้ คาย ไม่ นั้น, ก็ ออก ด้ คาย สี่ พัน คน,
แต่ คาย นั้น สอง พัน คน. จึง ว่า คน ใน แปร พัน คน ที่ ยัง หา ได้ ปลูก
ฝี โศ ไม่ นั้น, คาย ส่วน หนึ่ง, แต่ ยัง เหลือ อยู่ นั้น ๖ ส่วน. แล สอง
พัน คน ที่ เป็น ด้ คาย เอง โดย ขรรคา แต่ ก่อน นั้น, แล ออก อี สุก อี ไส
นั้น, คาย ส่วน หนึ่ง, แต่ ยัง เหลือ อยู่ สี่ ร้อย ส่วน. แล สาม หมื่น คน ที่
ได้ ปลูก ฝี โศ แต่ ก่อน นั้น, แล ออก อี สุก อี ไส นั้น, คาย ส่วน หนึ่ง,
เหลือ อยู่ พัน สี่ ร้อย ส่วน เท่านั้น.

อัน มี หนึ่ง ชื่อ ชาว มา คาม จาก หมาย เทก อังกฤ ว่า, เมื่อ คริ ศคัก
ราช ได้ พัน เจศ ร้อย เก้า สิบ ห้า ปี แล้ว, ใน ประเทศ เมือง อังกฤ ครั้ง นั้น,
ราษฎร ชาว เมือง นี้ ประมาณ ได้ สิบ ห้า ล้าน คน, แต่ พวก หมอ อังกฤ
ทั้ง ปวง ยัง หา ได้ เรียน รู้ คำว่า ปลูก ฝี โศ กัน ด้ คาย ไม่. ใน ปี เาะ
คือ ๕๐ ปี ลวง มา แล้ว, ราษฎร ชาว เมือง อังกฤ เป็น โรค ขรพิศม์ มาก.
แต่ ราษฎร พวก อังกฤ ถึง แก่ กรรม ตาย ใน ปี เาะ นั้น, มี บาล ชัย
นับ ได้ ถึง สาม หมื่น หก พัน คน. ถึง แต่ พระ แพท หมอ อังกฤ ได้
เรียน รู้ คำว่า ปลูก ฝี โศ กัน ด้ คาย ได้ แล้ว นั้น, ประมาณ ได้ ๕๐ ปี แล้ว,
ราษฎร ชาว เมือง อังกฤ เป็น โรค ขรพิศม์ ถึง แก่ กรรม ตาย เพราะ ด้
คาย นั้น, ปี ละ สาม ร้อย สี่ ร้อย เท่านั้น, เทกว่า คน เถลานั้น ยัง หา ได้

ปลูกฝ้าย ไร่ให้กินฝ้ายไม่ได้, จึงถึงแก่กรรมตาย. ถ้าได้ปลูกฝ้าย
ทุกคนแล้ว, ฝ้ายก็จะมีเชื้อต่อไปเลย.

หนึ่งในประเทศ เมืองฝรั่งเศส, แต่บิดาพวกหมอที่ได้ปลูก
ฝ้าย ไร่ให้กินฝ้ายนั้น, ได้แจกหมอบเอาฝ้ายให้ไว้, เป็นทำเนียมมาตั้ง
นี้ทุกคน. ในคริสต์ศักราช พ้นแปดร้อยสิบสามปี, เป็นสามสิบสองปี
ล่วงมาแล้ว, ในปีนั้น, หมอที่ประเทศเมืองฝรั่งเศส, ได้ปลูกฝ้าย ไร่
ให้กินฝ้ายแก่ชาวเมืองนั้น, ได้ถึงสองล้านหกแสนเจ็ดหมื่นพัน
หกร้อยหกสิบสองคน. ตั้งแต่ปลูกแล้ว มาพวกหมอคอยพิจารณา
อยู่ถึง ๓๒ ปี, แต่บัดนี้คนที่ปลูกฝ้าย ไร่สองล้านหกแสนเจ็ดหมื่น
พันหกร้อยหกสิบสองคน นั้น, ได้เห็นเป็นฝ้ายขึ้น แต่ ๗ คนเท่า
นั้น, นอกหน้านั้นไม่เป็นเลย. ในสามแสนแปดหมื่นพัน หกร้อย
หกสิบเจ็ดคน เป็นฝ้าย แต่ คนเดียวเท่านั้น.

หนึ่งในเมือง อังกฤษนั้น, มีโรงใหญ่ไว้สำหรับปลูกฝ้าย ไร่,
ตั้งขึ้นเมื่อคริสต์ศักราช ๑๘๐๘ ปี. เขาปลูกฝ้ายชาวอังกฤษ ๘ ปี, ได้
๓๔,๓๖๘ คน. คนที่ปลูกแล้ว อยู่นอกคนที่ เป็นฝ้าย, ก็เป็นฝ้าย
ขึ้นแต่ ๔ คนเท่านั้น. ใน ๑๘๕๖ คนที่ปลูกฝ้าย ไร่แล้วก็ออก
ฝ้ายคนเดียว. ถึง คนที่ออกฝ้ายก็ขึ้นงามนัก ไม่ร้ายเลย.

หนึ่งในเมือง โสโระซาริน ประเทศเยอรมนี, หมอปลูกฝ้าย ไร่ใน
๒๐ ปี, ได้สองแสนสามหมื่นสี่พัน เก้าร้อยห้าสิบเก้าคน. ภาย
หลัง ๑๕ ปีคนที่ปลูกนั้น เป็นฝ้ายขึ้น แต่ ๒ คนเท่านั้น. แลประ
เทษเห็นมากนั้น, หมอปลูกฝ้าย ไร่ใน ๒๐ ปี, ได้สี่แสนสี่หมื่นเจ็ด
พันหกร้อยห้าคน. ภายหลังจากได้ ๑๕ ปีเป็นฝ้ายแต่คนเดียวเท่านั้น.

หนึ่งที่เมือง ลันตัน ประเทศ อังกฤษ, หมอปลูกฝ้าย ไร่ได้หมื่นพัน
แปดร้อย, แบ่งออก ๒๕๐๐ คน, แล้วเอาหน่อฝ้าย มาปลูกลง
ดูว่า, ฝ้ายจะกินฝ้ายได้หรือไม่. ปลูกก็ไม่เป็นฝ้ายเลย ตัก
คนเดียว.

หนึ่งในเมือง นิวยอกประเทศ อเมริกา, ในคริสต์ศักราช ๑๘๑๖ ปี,
คนตายในเมืองนั้น ด้วยฝ้าย ๑๖๘ คน. ภายหลัง หมอที่เมืองนั้น,
ได้ปลูกฝ้าย ไร่ให้กินฝ้ายแล้ว, ในคริสต์ศักราช ๑๘๑๗ ปีคนตายใน
เมืองนั้น ด้วยฝ้าย, มีแต่ ๑๔ คน. แลในคริสต์ศักราช ๑๘๑๘ ปี
คนที่ตายด้วยฝ้ายมีแต่ ๑๒ คน. แลในคริสต์ศักราช ๑๘๑๙ ปี,
แล ๑๘๒๐, แล ๑๘๒๑, แล ๑๘๒๒, แล ใน ๔ ปีนั้น ไม่มีคนตาย
ด้วยฝ้ายเลย, เพราะ หมออยู่ที่ปลูกฝ้าย ไร่ให้กินฝ้าย, ฝ้ายจึงไม่มี

เชื้อ. ถ้าในกรุง ศรีอยุธยา นี้, มีโรงปลูกฝ้าย ไร่, แลมีกฎหมาย
ประกาศให้คนทั้งปวงไปปลูก, ก็เห็นว่าไม่มีเชื้อฝ้ายในเมือง
นี้เหมือนกัน.

ข้าพเจ้า หมอบริเตนได้ปลูกฝ้าย ไร่ในเมือง บังกอก, ในปีมีโรง
นั้น, ขึ้นได้ ๑๑๘๕ คน. ๗ ที่ปลูกนั้น, ก็เห็นว่าค่อยค่อยขึ้น
ตามลงน้อยหนึ่ง. ครั้นถึงเดือน ๔ แรมสามค่ำปีโรง ผิดอก,
พันธุ์ ไร่ ข้าพเจ้าก็เสียขาดไป, จึงหาปลูกใหม่. ครั้นมาถะ
วันเดือนหกปีเมสงสัพทก, ข้าพเจ้าได้เสกที่พันธุ์ ไร่ใหม่แต่
เมืองอเมริกาอีกครั้งหนึ่ง, แต่ยังไม่หาได้เอาออกปลูกใหม่, ้วยชะ
ข้าพเจ้ามี มาตย์หาเปล่าไม่มี. ภาให้ชะ ข้าพเจ้ามาทางลงศึก
น้อยหนึ่ง, ข้าพเจ้าจึงจะลงมือปลูกต่อไปอีกตามสติกำลัง ข้าพ
เจ้า, ้วยมีจิตร ปรารถนาจะให้เป็นประโยชน์แก่ชาวทั้งปวงใน
เมืองนี้.

CASE OF TAPPING FOR DROPSY TWICE WITHIN 8 DAYS, 56
POUNDS OF WATER WITHDRAWN. BY D. B. B.

ถ้าพิณนี้ข้าพเจ้า หมอ บริเตนจะ สำนแดง ซึ่ง สักกษณ์แห่งโรคทอง
มนน้ำโดยสังเขป. ประสงค์เพื่อจะให้เห็นเป็นตัวอย่าง. มีจีน คน
หนึ่งเป็นโรคทอง มนน้ำ, ภาให้ข้าพเจ้ารักษาที่ แพสำหรับรักษา
คนโรคทั้งปวง. แลจีนนี้มีอาการให้ทอง แล ขาทั้งสอง แล แขน
ทั้งสองให้บวม เป่งขึ้นนัก, เมื่อเอามือกดลง เมื่อนั้น, กอวบลงยุบไป,
เพราะ น้ำซึ่งอยู่ในท้องพังก, เหมือนกับรวงผึ้ง. แลน้ำนี้ยังเกิด
แต่โรคนี้, เพราะ พังกไม่ปรกติ. แลน้ำในท้องก็คืด, ขาก็คืด, แลขึ้น
ก็คืด, หาได้ ชิมทราบออกจากลำไส้ ไม่, บังเกิดจากพังกนี้เอง
แลน้ำในท้องนี้ขึ้นอยู่กับลำไส้, อยู่นั้นอยู่ไต น้ำ. ครั้นวันประตศเดือน
๗ ขึ้น สิบห้าค่ำข้าพเจ้าได้ แทะทองจีนนี้, น้ำในท้อง ไหลออก มา
ซึ่งได้ น้ำหนัก ๒๐ ชั่ง. อยู่มาได้เจ็ดวัน น้ำที่ ขาแลแขนก็ยุบลงมาก.
แต่ที่ท้องนี้ก็เกิดขึ้นอีก. ครั้นวันเดือนเจ็ดแรม ๗ ค่ำ ข้าพเจ้า
จึง แทะ อีกครั้งหนึ่ง, ซึ่งได้ น้ำหนัก ๑๘ ชั่ง, แลแล้ว ข้าพเจ้าได้รักษา
ด้วยยา มาจนเดือน ๘ ขึ้น ค่ำหนึ่ง, จีนผู้นี้ก็ มาหา ข้าพเจ้าใหม่.
ข้าพเจ้าเห็นอาการลงเกือบจะ หาย เป็นปรกติแล้ว. แต่ที่
ท้องนี้ยังมี น้ำอยู่บ้าง. จีนนี้ก็ชวน วอนให้ ข้าพเจ้า แทะ อีก, ข้าพ
เจ้ายัง หาทาง ไม่. ้วยพิจารณาเห็นว่าควร จะ รักษาด้วยยาถอน.
ถ้ามีพังก จึง จะ แทะ ไช้น้ำออกเสียอีก ศักครั้งหนึ่ง, ก็ เห็นว่า จะ หาย
โดยแท้เป็นหมั่นคงแล.

๑หนังสือจดหมายเหตุ

BANGKOK RECORDER.

VOL. II. เล่ม ๒. บังกอกเคื่อน สิบเอ็ดปีแสงศักราชรัตนโกสินทร์ ๒๓๖๖. OCTOBER, 1845. คริศศักราช ๒๓๖๕. ปี ๑๖-WHOLE No. 16.

HISTORY OF THE SANDWICH ISLANDS, OVERTHROW OF IDOLATRY.

ที่นี้ จะกล่าวถึงหมู่เกาะเขาเรียกว่า ซานตอวิต. หมู่เกาะ ซานตอวิตนั้น อยู่ที่ทะเลใหญ่, ในระหว่างท่ากลาง เมืองจีน กับทวีปอเมริกา. ถ้ากำปั่นจะแล่น ออกไปจากเมือง กวางตุ้ง แล่นตรง ไปทิศตะวันตก ออกประมาณ ๖๐๐ โยชน์, จึงจะ มาถึง หมู่เกาะ ซานตอวิตนี้. หมู่เกาะ นั้น มีเกาะ ใหญ่ ๆ สิบเกาะ, มี ธรรมชาติ รุ่งเรือง สวยงาม เกะ ทั้งปวงนั้น, แล ธรรมชาติ รุ่งเรือง งาม ไก่ เกาะ นั้นทุกเกาะ แต่ ภูมิอากาศ นั้นร้อนชื้นใน อาณาจักร ธรรมชาติ รุ่งเรือง ทุกคน. ยังมี คนหนึ่ง ชื่อว่า คุก, เป็น นายกำปั่น แล่น กำปั่น ออก มาจาก ประเทศ อังกฤษ ประมาณ สองปี. คนนั้น ได้พบหมู่เกาะ ซานตอวิตก่อน คน อังกฤษ ทั้งปวง. เมื่อคนนั้น ได้พบเกาะ นั้น ใน รัชศักราช 17๖๙ ปี. ครั้น อยู่ มาวันหนึ่ง มีผู้ร้าย มา ลักเอา เรือ ช่าง ของ นายกำปั่น ไปลาหนึ่ง ใน พลากลางคืน. ครั้น เรือหาย ไป นายกำปั่น ก็ขึ้น ไป ปรกนจะ จับเอา ธรรมชาติ นั้น, เพื่อ จะให้ส่ง เรือ ของคนคืน มา. ชุนนาง แล ทหาร เหนยกำปั่น จะ จับธรรมชาติ นั้น, พวกทหาร ก็ เข้า มา กลุ้ม รุมกัน จับนายกำปั่นนั้น ฆ่าเสีย. ฝ่ายลูกเรือ เหนยว่า, นายกำปั่นตายแล้ว, ก็พากัน กลับ มาสู่ ประเทศ อังกฤษ. ครั้น พอดี ใน ประเทศ อังกฤษ, แล ประเทศอเมริกา รู้ว่า, ที่หมู่เกาะ ซานตอวิตนั้น ชาย ของคิมี่ กำไรมาก, กำปั่น อังกฤษ แล กำปั่นอเมริกา ได้ไปค้าขาย ในที่ ประเทศ เกาะ นั้น หลายลำทุกปี ๆ. แลคนที่ เกาะ ซานตอวิตนั้น เป็นคนใจร้าย, โหดเขลาผิด เพราะ ไม่มี หนังสือ. แลคนใน ประเทศ นั้น นับถือ ไหว้รูปพระโอไร, เหมือน กับคนที่ เกาะ ไซไซอะตี, ดังเขาได้กล่าว ว่า คนหลังแล้ว. ครั้น อยู่ มากำปั่นอเมริกา มาค้าขายที่ เกาะ นั้น, ธรรมชาติ เหนยว่า ชาวอเมริกา นั้น เป็น คนดี, ธรรมชาติ จึง ผากราช บุตร ของพระองค์, ไปกับนายกำปั่นอเมริกา, ให้ไปเรียน หนังสืออังกฤษ ใน ประเทศอเมริกา, ไพรหนี ไปด้วยกำปั่น อเมริกา นั้น สัก ๑๐ คน. ครั้น นายกำปั่น กลับ ไปถึง ประเทศ อเมริกา แล้ว, นายกำปั่น ก็บังเกิดโรค ก็ถึง

อันจกรรม. ครั้น นายกำปั่น สิ้นชีวิตแล้ว, ราชบุตร ธรรมชาติ ก็ไม่มี ผู้ใด จะ เลี้ยงดู. บุตร ธรรมชาติ กับคนที่ หนี มาด้วย ๑๐ คนนั้น, จึง เทียว ไปรับจ้าง เขา ทำการ ไร่ ได้เงินซื้อ ของกิน เลี้ยง ชีวิต ของตน. ครั้น อยู่ มา พวกสหาย พระเยซู บังรู้ว่า, คน มาแต่ เกาะ ซานตอวิต มา อาศัยอยู่ใน ประเทศ อเมริกา ได้ความลำบาก, พวกสหาย จึงเอาพวกนั้น ไปเลี้ยง ไว้ให้เป็นสุข, แล ช่างครู ให้ส่งสอน ให้เขาเรียนหนังสือ อังกฤษ ประมาณ สามปี. ครั้น อยู่ มา พวกสหาย จึงถาม แก่ คนนั้นว่า, ท่าน ปรกนจะ กลับ ไป ประเทศ ของท่าน หล้า, บุตร ธรรมชาติ กับไพร สามคน รับว่า, ข้าพเจ้า ปรกนจะ กลับ ไป. แล เจตคนนั้นว่า ข้าพเจ้านี้ ยัง ไม่กลับ ไป, จะ อาศัยอยู่ใน ประเทศ นี้. บุตร ธรรมชาติ กับคน ทั้ง ๑๐ คนนั้น นับถือ เป็น สหาย พระเยซู. ครั้น อยู่ มา มี กำปั่น จะ ไปที่ เกาะ ซานตอวิตนี้, พวกสหาย จึง ว่ากับ นายกำปั่น ว่า, เขาจะ จ้าง ไปส่งคนใน ที่ เกาะ ซานตอวิต. แล พวกสหาย จึงเอาครู ที่ ๓๐ คน, กับภรรยา ๓๐ คน, กับลูก ๕๐ คน, ไป ด้วยกัน กับ บุตร ธรรมชาติ นั้น, ปรกนจะ ให้คน นั้น ไปส่งสอน คนที่ หมู่เกาะ ซานตอวิตนี้. ครั้ง นั้น ธรรมชาติ ที่ เกาะ ซานตอวิต ได้ ยิน ชาวว่า, ที่หมู่เกาะ ไซไซอะตีนั้น, คน มีความสุข มาก, เพราะ เขา ตั้งรูป ที่นับถือ แต่ก่อนนั้น เสีย, ธรรมชาติ ที่ เกาะ ซานตอวิตนั้น ก็ตั้งรูป ที่ นับถือบ้าง. เมื่อ ธรรมชาติ ส่ง ให้ ตั้งรูป พระ ที่ นับถือ เสียสิ้นทุกเกาะ แต่ บั้นขึ้น อยู่ใน อาณาจักร ธรรมชาติ นั้นกำหนดให้ ตั้งเสียในวันเดียว ให้หมด รัชศักราช 17๙๖ ปี. ครั้ง นั้น มี กำปั่นอเมริกา เจ้า มาค้าขาย ใน ประเทศ เกาะ นั้น. ธรรมชาติ จึง ใช้ ให้ชุนนาง ลง ไปดู ใน กำปั่นนั้น, ครั้น ชุนนาง ลง ในกำปั่น, ก็ ได้พบ พระราช บุตร ธรรมชาติ. แล ชุนนาง จึง ชื่น มา ปรกนจะ ธรรมชาติ ว่า, พระราช บุตร ของพระองค์ กลับ มาแล้ว. ธรรมชาติ ได้ทรง ทราบดัง นั้น, ก็ พระโขนง, จึงส่ง ให้เรือ เรือ ไปรับ พระราช บุตร ชื่น มา. ครั้น เรือ ไปถึง ที่กำปั่นแล้ว, พระบุตร ธรรมชาติ กับคน นั้น ก็ ชื่น มา ด้วยกัน. ครั้น ถึง ที่กำปั่น เขา ก็ไปเข้า

หิวๆ, ได้ทอดพระเนตรเห็น พระราชบุตร, พระองค์ก็มี พระโสมนัส
 ยินดีหนัก, เสด็จเข้า สวม สอดกอดเอาพระราชบุตร, แล้ว คริสต์ งาม
 ว่า, เมื่อเข้าอาศรัยอยู่ที่ ประเทศอเมริกานั้น, ผู้ใดได้พบ บ้างเจ้า.
 พระราชบุตร จึง กราบทูลว่า, ครุ ที่ มา กับ ข้าพเจ้านี้ แล, จึง ได้เมทา
 การรุดเลียง รักษาข้าพเจ้า, แลแล้ว ส่งสอน ให้ข้าพเจ้า เสด็จเรียน หนังสือ
 สือ. ภาระกิจ ได้ฟังพระราชบุตร กราบทูลดังนี้, พระองค์ก็ เข้า
 กอดเอาครุ, แลแล้ว คริสต์ ว่า, ท่านทั้งหลาย ได้ส่งเคราะห์แก่ บุตร เรา,
 ก็เหมือนท่าน ได้เมทาแก่ เรา. แลแล้ว ภาระกิจ คริสต์ งามว่า, ท่าน มา
 นี้ เป็นหนทาง โกลนิก, แลถ้า บุตร ภรรยา มาด้วยท่าน จะ ประสงค์ สิ่ง
 ไทๆ บ้าง, ครุ จึง ทูลตอบว่า, ข้าพเจ้า ภักดี มาทั้งนี้ ปากแดง อา
 ศรัยอยู่ใน ประเทศนี้, ข้อหนึ่ง ปากแดง จะ ส่งสอน คนทั้งปวง ให้ทำ
 การงาน, แลจะให้ รู้ถึง พระศาสดา พระเยซู คริสต์. ภาระกิจ ก็ยอม
 ให้ครุ อาศรัยอยู่ใน ประเทศนั้น, แลแล้ว พระราชทาน เรือมาให้, ให้
 ของบริ โภคแก่ ครุ นั้น ทุกวันมิ ได้ขาด. ครั้น พวกศิษยา ศรัยอยู่
 ที่ นั้น เป็น ปีระกต แล้ว, พวกครุ จึง จัดแจงเอา อักษร อังกฤษ, เขียน
 เป็น ภาษา คนที่ ประเทศนั้น. แลพวกครุ นั้น มิ ได้เคย แห้ง เดียวกัน,
 เขา ก็ เคี้ยว ไปอยู่ทุกเกาะ. ครุ นั้น อยู่ ส่งสอน ภาระกิจ ไทใหญ่ บ้าง,
 ภาระกิจ แล พระราชภรรยา, แล มเหสี, ได้ เรียน หนังสือ มาก. ใน
 จุลศักราช ไท ๑๑๔๔ ปี, ภาระกิจ อังกฤษ ได้ ทราบว่า, ภาระกิจ ที่
 เกาะ ซานตะวิตินั้น มี พระไทย คีหนัก, ภาระกิจ อังกฤษ จึง ได้ค้น นำ
 เอากำปั่น ลำหนึ่ง, ไปถวายแก่ ภาระกิจ ที่ เกาะ ซานตะวิตินั้น. แล
 ภาระกิจ ปากแดง จะ เสด็จ ไป ชม ประเทศ อังกฤษ. ครั้น จุลศักราช ไท
 ๑๑๔๕ ปี เดือน สิบสอง, ภาระกิจ เกาะ ซานตะวิตินั้น ก็ เสด็จ ไป ด้วย
 กำปั่น รบ, ที่ มา แก่ ประเทศ อังกฤษ แล มเหสี ภาระกิจ, กับ ขุนนาง
 ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย, ก็ ตาม เสด็จ ไป หลาย คน. แล ภาระกิจ จึง มอบราช
 สมบัติ ให้ ขุนนาง ผู้ใหญ่ นั้น รักษา ไว้, ว่า ถ้า เมิน เมา มิ ได้ กลับ มา
 อีก, ท่าน จง เอา สมบัติ แห่ง เรามอบ ให้แก่ พระอนุชา ของ เรา เกิด. กำ
 ปั่น แล่น ไป ได้ ประมาณ หก เดือน เสด็จ, ก็ ถึง ประเทศ อังกฤษ. ครั้น
 ภาระกิจ อังกฤษ กราบว่า, ภาระกิจ ที่ เกาะ ซานตะวิตินั้น เสด็จ มา ถึง
 แล้ว, จึง คริสต์ ให้ ขุนนาง แล ทหาร จัดแจง กัน ไปรับ. ครั้น ภาระ
 กิจ มา ถึง ประเทศ อังกฤษ อยู่ น้อย นิ่ง แล้ว, มเหสี ก็ ประชวร เป็น
 ประจุบัน โโรค ก็ สิ้น พระชนม์, ภาระกิจ เสด็จ พระไทย โทมนัส ก็ ถึง พระมเห
 สวี เป็น กาลัง. ครั้น อยู่ มา อีก ประมาณ ๖ วัน ภาระกิจ ก็ ประชวร ลง

แพทยวิกรมมิ ได้ พระองค์ ก็ สิ้น พระชนม์. ครั้น ภาระกิจ อังกฤษ รู้ว่า,
 ภาระกิจ แล พระมเหสี สิ้น พระชนม์ ทั้ง สอง องค์, ภาระกิจ อังกฤษ จึง
 สั่ง ให้ ขุนนาง จัดแจง กำปั่น ไทใหญ่ สอง ลำ, เอา พระศก ภาระกิจ กับ ศก
 มเหสี ไป ส่ง ที่ เกาะ ซานตะวิต. ครั้น อยู่ มา กำปั่น ลำหนึ่ง เข้า มา
 ใน ประเทศ นั้น, มี หนังสือ ผาก มา ถึง พระอนุชา ภาระกิจ. ครั้น พระ
 อนุชา ภาระกิจ ได้ แจง ใน หนังสือ ดัง นั้น, ก็ ทรง พระกรรแสง. ครั้น
 อยู่ มา กำปั่น ที่ มา ส่ง พระศก มา แล้ว, ขุนนาง ไทใหญ่ ที่ ภาระกิจ มอบ สม
 บัติ ไว้ นั้น, ขุนนาง ผู้ นั้น จึง ให้ เชิญ พระศก ภาระกิจ กับ ศก พระม
 เหสี ไป ไว้ ที่ วิหาร. แล ขุนนาง จึง ประดาช แก่ ราษฎร ทั้งปวง ใน
 ประเทศ นั้น, ให้ หยุด การงาน ทั้งปวง เสีย ๑๔ วัน. ขุนนาง ผู้ใหญ่ นั้น
 เป็น ทุกข์ ถึง คนที่ ใน ประเทศ นั้น, ด้วยว่า คนทั้งปวง ใน ประเทศ นั้น
 แต่ก่อน ได้ ทำ ชาติ พยาบาท ซ้ำ ซ้ำ กัน. พวก ครุ พวก ศิษย์ แล ขุนนาง
 ก็ สวดอธิษฐาน ถึง พระเจ้าว่า, ขอ พระเจ้า จง โปรด ได้ คน ใน ประเทศ
 นี้ เป็น สุข สบาย ไป เกิด. ครั้น สวดถวญ คำ รพ ๑๔ วัน แล้ว, พระอนุชา
 จึง ให้ เชิญ พระศก ทั้ง สอง นั้น ไป ส่ง ไว้, ตาม อย่าง ทำ นิยม ภาระกิจ
 อังกฤษ. ครั้น เสด็จ การ พระศก แล้ว, ขุนนาง ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย จึง เชิญ
 กามหาเมธา, ที่ สาม, ซึ่งเป็น พระอนุชา ภาระกิจ, ขึ้น ครอง ราชสม
 บัติ สืบต่อ ลง มา ทราบ เท่า จนทุกวันนี้. ตั้งแต่ นั้น มา คน ใน ประ
 เทษ หมู่ เกาะ ซานตะวิตินั้น, ก็ สุข ขิบ ขี้ รุ่งเรือง ขึ้น, ผู้ คน ทั้งปวง
 ก็ นิ่ง เป็น สิบ พระเยซู มาก. แล พวก ศิษย์ มา จาก ประเทศ อเมริกา
 มา อาศรัย ที่ หมู่ เกาะ ซานตะวิตินั้น ทุกปีๆ. แล พวก ครุ นั้น ได้ ส่ง
 สอน ใน ประเทศ นั้น, ให้ รู้ หนังสือ, แล สอน ให้ เป็น พระยา บ้าง,
 แล สอน ได้ เป็น ช่าง ไม้ บ้าง. อัน ผลไม้ ใน ประเทศ นั้น, มี แต่ สาเก,
 แล มะพร้าว, กกล้วย, แล มัน, มิ ได้ มี ผลไม้ สิ่ง อื่น แต่ ก่อน. เมื่อ
 พวก ศิษย์ ไป อาศรัย ประเทศ นั้น, พวก ศิษย์ ได้ ปลุก ผลไม้ ไว้ หลาย อย่าง,
 คือ หัวหอม, เขียว, เขียว, อ้อย, ฝ้าย, ลำปะรต, พักทอง ส้ม
 มะนาว, แดงกวา, ถั่ว. ใน ประเทศ นั้น มี สัตว์ สาม อย่าง เท่า นั้น, คือ
 หมู หมา ชู. เมื่อ พวก ศิษย์ แล พ่อค้า มาค้า ขาย ใน ประเทศ นั้น, เขา
 ได้ เอาวัว, เข้าม้า, เขาแพะ, เป็ด, ไก่ ห่าน, แล แมว มา เลี้ยง. ที่
 เกาะ นั้น เคี้ยว นี้ จึง มี สัตว์ หลาย อย่าง. คนที่ เกาะ นั้น ได้ ทำผ้า, ทำ
 กระดาษ, แล ทำ น้ำ ตานทราย. ประเทศ นั้น ก็ ขิบ ขี้ รุ่งเรือง ขึ้น
 ทุกปีๆ, แล ภาระกิจ ตั้ง กฎหมาย ห้ามมิ ให้ ราษฎร ทั้งปวง ใน ประ
 เทษ หมู่ เกาะ นั้น ทำ การงาน ใน วัน อาทิตย์, แล ห้าม มิ ให้ ราษฎร

ขายเล่า, แลคัมเล่า, ใน ประเทศนั้นเลย. กระษัตริย์แลเจ้าเมือง
ทุกเกาะ ได้สร้างวิหาร สำหรับให้พวกสืบ สวดพระเยซูเจ้า ในวัน
อาทิตย์, ได้สร้าง หอฉายวิหาร, แล บลุกโรง สำหรับให้โลกทั้งปวงเล่า
เรียน หนังสือ. คน ใน ประเทศ นั้น ก็ มีความ สุข สนุกสนาน มา จน ทุก
วันนี้, แล ประเทศ นั้น มี ไร่ ขึ้น แก่ ประเทศ ไต ๆ, แล ที่ หมู่
เกาะ สานตะวิศก่าป็น เขาไป ค่ำ ชาย ใน ประเทศ นั้น กว่า ๑๐๐ ล้านทุก
ปี ๆ. ประเทศ นั้น มี คีกร, มี เรือ แล ทน ทาง รถ, แล ทน ทาง คน เดิน
มี เปน ฮัน มาก, มี ความ สุข ทั่ว ขึ้น ทุก ปี.

THE MASTODON.

ที่นี้ จะ ว่า คว้า สัตว์ ที่ โต ใหญ่ นั้, สัตว์ ที่ โต ใหญ่ นั้ ก็ เรียกว่า
มี ตะโคต. คน ใน เมือง อเมริกา เมื่อ ชุด ดิน ลง ไป ได้ ภาย กระตุก สัตว์
นั้น, อยู่ ที่ หลาย แห่ง เมือง ๆ. กระตุก นั้น กลบ ภาย เป็น หิน แล แล้ว,
แต่ ทว่า ยัง เปน รูป กระตุก อยู่ เหมือน แท้ ก่อน. กระตุก สัตว์ นั้น คน
ใน เมือง อเมริกา ได้ ภาย ไว้ ครบ สอง ตัว แลแล้ว. เขา ก็ เอา สัตว์ ภาย ล่า
ด้วย เขา ไว้ ให้ กระตุก สัตว์ สอง ตัว เปน รูป สัตว์ นั้น, เหมือน อย่าง เปน อยู่
แล้ว, ไว้ ให้ ขึ้น อยู่ ใน โรง ใหญ่, ดู เหมือน อย่าง เปน สำหรับ ให้ คน
ทั้ง ปวง ดู. คน ทั้ง ปวง ก็ ไป ดู ทุก วัน ๆ เปน ฮัน มาก. สัตว์ นั้น มี งา
สอง ข้าง เหมือน อย่าง ข้าง นั้น. งา ของ สัตว์ นั้น งา ข้าง นั้น นั้, ยาว
หก ศอก คืบ, กระตุก สัตว์ นั้น สูง เจ็ด ศอก ย่อม นั้ นั้. สัตว์ นั้น ว่า
โดย ยาว สอง วา กับ สาม ศอก ย่อม นั้ ครั่ง. กระตุก สัตว์ นั้น เขา ตั้ง
ไว้ ให้ คน ทั้ง ปวง ดู นั้น, กว่า สาม สิบ ปี แลแล้ว. ความ นี้ มี หนังสือ ตีพิมพ์
ฝาก เขา มา แต่ เมือง อเมริกา อีก ใบ นั้, ใน หนังสือ นั้น ว่า, คน ใน
เมือง อเมริกา คน นั้, ได้ ภาย กระตุก สัตว์ อย่าง นั้น อีก, ไต่ กว่า กระ
ตุก สัตว์ ที่ ว่า มา แลแล้ว, เปน สัตว์ อย่าง เดียวกัน. งาน นั้น ยาว สอง วา
สาม ศอก ย่อม นั้ นั้. งาน นั้น ข้าง นั้น นั้ ไต่ สอง ทาบ. ถ้า จะ
วัด รอบ นั้น งา ที่ อยู่ ใน ปาก นั้น, วัด โดย รอบ ไต่ ศอก นั้ กับ สิบ นิ้ว.
คน นั้น ได้ แก่ กระตุก เขา แล กระตุก ตีระ มล งา ข้าง นั้น. ยังมี ไต่
ครบ ทั้ง ตัว สัตว์ นั้น. ถ้า จะ คิด จะ เนิ โดย กระตุก จะ ว่า สัตว์ นั้น เปน
ยาว ประมาณ เจ็ด วา สอง ศอก. ฮัน สัตว์ เรียกรวม ตะโคต นั้น, ใน เดียว
นี้ ไม่มี ใคร ภาย เมื่อ สัตว์ นั้น ยัง เปน อยู่, ได้ ภาย แก่ กระตุก, สัตว์ นั้น
ตาย เสีย หมด แลแล้ว. ลาง คน คิด ว่า สัตว์ นั้น คาย เสีย หมด, เมื่อ นั้
ยังมี แก่ โบราณ นั้น. สัตว์ นั้น มี ฟัน แล งา แล งวง ดูคล้าย ๆ กับ ข้าง

ลาง คน คิดว่า, ไต่ แล พาทรม ได้ นั้ บั ถือ ข้าง แทน สัตว์ ที่ ไต่ แก่ โบราณ
นั้น.

RECEIPT FOR BELL METAL.

ที่นี้ จะ ว่า คว้า เรื่อง ทำ ระฆัง ให้ ดัง เพราะ นั้น. เขา ทอง แดง ที่
ตี หนัก ทก ส่วน, แล เขา ตะกั่ว กล้วย สอง ส่วน, เขา ทอง แดง ใส่ เบ้า
หลอม ให้ ละลาย เสีย ก่อน, ละลาย แล แล้ว จึง เขา ตะกั่ว กล้วย ใส่ ให้ ละ
ลาย คว้า กัน แลแล้ว, ก็ เท หลอม ลง ใน เบ้า ระฆัง นั้น จึง ดัง เพราะ. ถ้า
จะ ทำ ระฆัง แล นระกา, ต้อง ใส่ ตะกั่ว กล้วย ได้ มากกว่า ที่ ว่า มา
แล้ว นั้น น้อย นั้.

BRITANNIA METAL.

ถ้า จะ ทำ เครื่อง ตะกั่ว ให้ แขง ดี เหมือน เงิน นั้น, เหมือน เขา ทำ ใน
เมือง อังกฤษ นั้น. เขา ตะกั่ว กล้วย หนัก สิบ ข้าง, เขา เนื้อ พวง หนัก สอง
ข้าง, เขา ทอง เหลือง ที่ ดี หนัก สิบ ตำลึง ใส่ ลง ใน เบ้า หลอม ให้ ละลาย
พร้อม กัน แลแล้ว. อีก อย่าง นั้, เขา ตะกั่ว กล้วย สิบ สอง ข้าง. เขา
เนื้อ พวง หนัก ข้าง นั้, เขา ทอง แดง หนัก ห้า ตำลึง, ใส่ เบ้า พร้อม
กัน หลอม ให้ ละลาย. จะ ทำ เครื่อง รูป ประพัน สิ่ง ไต่ ๆ ใช้ คีกร แล.
ถ้า ไม่มี พวง ก็ ใช้ แต่ สอง สิ่ง ตะกั่ว กับ ทอง แดง ก็ ได้ คาย ที่ ว่า มา
แล้ว นั้น.

AMERICAN WHALE FISHERY.

คน ใน เมือง อเมริกา นั้น, เคย ไป จับ ปลา วาน ใน ทะเล ใหญ่ ทุก
ปี ๆ, เพื่อ จะ เอา น้ำมัน ปลา นั้น, มา ขาย แก่ คน ทั้ง ปวง ใน เมือง. คน
ทั้ง ปวง เขา ก็ ชื้อ น้ำมัน ปลา นั้น, มา จุก ตะเกียง บ้าง, ทำ เปน เทียน
บ้าง. กำป็น ใหญ่ ใน เมือง อเมริกา นั้น, เคย ไป จับ ปลา วาน นั้น ๖๕
ล้านทุก ปี ๆ, มี คน ลุกเรือ ประมาณ ๑๖๐๐๐ คน หมด คว้า กัน. เขา
ไป ชื้อ ยี่ สิบ เดือน บ้าง, สาม สิบ เดือน บ้าง. ได้ น้ำมัน ปลา นั้น หมด ทุก
ถ้ง ใน กำป็น นั้น แลแล้ว, ก็ กลับ มา ชื้อ สิบ เดือน บ้าง, สาม สิบ เดือน บ้าง
ใน ปี นั้ เขา ขาย น้ำมัน ปลา วาน นั้น เปน ราคา ๗๓๕ ๘๐๐๐ เหรียญ.
ใน ปี นั้ เคย เรือ แล ลุก เรือ, เขา ได้ กำไร มาก ไป ทำ ทุก ปี มี กำไร
ทุก ปี. เขา เอา กระตุก อยู่ ใน เขา กระโกร ปลา วาน นั้น มา ขาย, เปน
ราคา ๔๑๕๕๐๐ เหรียญทุก ปี ๆ, เขา ชื้อ ไป ทำ ชีรรม บ้าง, ลาง ที่ ทำ
ค้า มี คบ บ้าง, ทำ เครื่อง อื่น ๆ บ้าง.

CASE OF FRACTURED SKULL TREPHINED, NOT HEALED.

ล้า คัพ นี้ ข่า ภาย หมอ บริค เล็ก ก้าน คง ว่า, คว้า ลัก หนั ฮัน จะ

รักษาซึ่งคนที่ต้องประหารจนกระทั่งระดมสมองสี่คนแยกย่อยลงไปนั้น, โดยสังเขป. เมื่อผู้นั้นต้องประหารตั้งนี้แล้ว, เทพรก็เดินเข้าลง, ทำให้ผู้นั้นนอนเขมเขมไป, ถึงจะปลุกขึ้น, ก็หาใครจะรู้ศึกสมประดีไม่. เป็นไปดังนี้, เพราะกระดูกสมองสี่คนนั้นแตกทรุดตกสมองลงไป, บีบสมองนั้นให้แน่นเข้า, ไม่เปราะปรกติ. คนนั้นจึงได้จิตรฟุ้งซ่านมักเป็นบ้าไป. ถ้าไม่คิดกระดูกนั้นขึ้นให้เสมอเหมือนตั้งเก่า, ผู้นั้นก็จะตาย. ถ้าไม่ตายก็จะเป่นบ้าไปเป่นนิจ. ถ้าได้คิดขึ้นโดยเร็วมิได้ข้ามวันแล้ว, ก็ จะหายโดยมาก, ตายน้อย. ถ้าไม่ไว้ให้เนิ่นช้าข้ามวันไป, ถึงจะคิดขึ้นก็ไม่ใครจะหาย, มักตายโดยมาก. อนึ่งวิธีที่จะคิดกระดูกขึ้นนั้นก็ยากอยู่, ทรียหาวิธีที่จะสอดเครื่องมือลงไปคิดกระดูกขึ้นไม่. ต้องเอาเครื่องมือที่สำหรับจะทำนั้น, เป็นกงจักรกลมๆ, มาแต่เมืองอเมริกา, ทยุณเลื่อยกระดูกสี่คนนั้น, ให้เป็นช่องรูกลมๆ, แล้วจึงเอาคีมคีบกระดูกที่เลื้อยนั้น, ชักออกเสีย, จึงจะได้เอาเครื่องมือสอดลงไป, ตามช่องรูนั้น, คัดกระดูกนั้นขึ้นให้เสมอกัน. แล้วชักเอาหนังศีรษะ, มาเย็บปิดปากแผลที่เลื้อยนั้นเสีย. มีตัวอย่างเหมือนข้าพระองค์ข้าวลักทวณ, เมื่อเดือนสิบปีเมื่อก่อนนี้, มีผู้ว่ามาลดยศ, ถูกกระดูกสมองสี่คน, แตกทรุดย่อยลงไป. ข้าพเจ้าได้รักษาคนนั้น, แต่หาให้ทำในเพลานั้นที่ถูกนี้ไม่, ต้องขึ้นเป็นวันค้ำรถที่สอง, จึงได้กระทำ. แลคนนั้นเขพรกำเรบขึ้นหนัก, กระทำให้จิตรฟุ้งซ่านเป่นบ้าไป, กระดูกนั้นทรุดแตกมาก, แลเนื้อหนังนั้นฟกช้ำขวมหนัก. ข้าพเจ้าจึงเอามีดผ่า, แลแล้วแวกหนังลงไป, จนถึงกระดูกสมองสี่คน, ได้เห็นรอยกระดูกที่แตกนั้น, กัดกันย่อยลงไปได้ค้ำสอง กระเบียด, แตกเป่นค้ำกวางได้ค้ำสามนิ้ว. ข้าพเจ้าเห็นกระดูกนั้นแน่นนัก, หามีที่จะสอดเครื่องมือลงไปไม่. เห็นว่าถ้าไม่คิดขึ้นแล้ว, คงจะตายเป่นเพียงที่เดียว. ถ้าคิดขึ้นเสียได้, ก็เห็นว่าจะรอดบ้าง. แล้วข้าพเจ้าจึงลงมือทำ, เอาเครื่องจักรที่เป็นเลื้อยนั้น, ไซ้พันไป, ที่ริมรอยกระดูกที่แตกเป่นค้ำกวางนั้น, กระดเป็นวงกลมๆ ประมาณเท่าวงอี่แปะ. แลเมื่อเกือบจะกระดวงระวู้งให้จ้งค้ำ, อย่าให้เครื่องมือกะดเข้าไปถูกสมองสี่คนได้. ก็เห็นว่ากระดูกที่เลื้อยนั้น, อาจจะคิดออกได้แล้ว, ก็เอาออกเสีย. แลแล้วเอาเหล็กเครื่องมือแบบๆที่สำหรับค้ำนั้น, สอดเข้าไปค้ำช่องนั้น. แลแล้วคิดกระดูกที่ย่อยลงไปนั้น, ขึ้นเสมอเป่นปรกติตั้งเก่า.

แต่กระดูกอื่นที่แตกเป่นรอยรอบนั้น, ข้าพเจ้าก็เอาออกเสียอีกอันหนึ่งด้วยแตกหลุดที่เดียว, หามีที่ติดกันไม่. แลแล้วข้าพเจ้าจึงเอาหนังเย็บปิดปากแผลนั้นเสีย, แลแล้วเอาขี้ผึ้งเหนียวจากผ้าปิดให้เหนียวช่องแผลนั้น. แลแล้วจึงเอาผ้าพันศีรษะไว้, แต่ผู้เจ็บนั้นได้ค้ำลงไป, หาเป่นสมประดีไม่. กถึงไปกถึง มาแผลนั้นถูกพันกระดาน, ผ้าที่รัดแผลนั้น, ก็ไม่ใครอยู่ได้. อนึ่งผู้ที่พญา ยานก็มีใครเอาใจใส่คอยรักษาให้ค้ำ, ถึงมีก็เหมือน กับไม่มีผู้พญา ยานเหมือนกัน. เขาก็เอาผู้เจ็บนั้นกลับไปเสีย, อยู่ได้สองวันก็ให้ผู้เจ็บนั้น, เอาเขียวเป่นโลหิตออกมา, ก็ถึงแก่กรรมตายในเพลานั้น. อนึ่งอย่าให้คนผู้ใดสำคัญเขาใจว่า, คนผู้เจ็บนั้นตายเพราะวิธีที่หมอผ่าแลเย็บนั้นเลย. ผู้นั้นถึงแก่กรรมตาย, เพราะที่คนต้องประหัดประหารเหลือกำลังนัก. อนึ่งผู้เจ็บคนนั้น, ก็ได้รักษาเป่นอย่างเอกแลแล้วก็หาพังไม่.

CASE OF FRACTURED SKULL WITH LOSS OF BRAIN HEALED.

ยังมีเอกผู้หนึ่งตกกันไม่. กระดูกหน้าผากเบื้องทวียแตก, เป่นอันเล็กๆ, กับสมองไหลออกมาบ้าง. เขาได้เอามาให้ข้าพเจ้ารักษาที่แพข้าพเจ้า. ๆ เห็นว่ากระดูกนั้นทรุดเข้าไป, ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ต้องการใช้เครื่องมือที่ว่ามานั้น, ด้วยมีช่องอยู่แล้ว. พอจะใส่เครื่องมือคิดขึ้นได้. ข้าพเจ้าเห็นดังนั้น, จึงค้ำเอากระดูกที่ไม่มีที่ติดกันนั้นออกเสีย, แลแล้วเอาเหล็กสำหรับค้ำกระดูกนั้น, สอดเข้าไปค้ำเอากระดูกขึ้นให้เสมอ. แลแล้วเอาขี้ผึ้งเหนียวจากผ้าปิดให้เหนียวแผลไว้. คนนั้นได้รักษาอยู่ที่แพข้าพเจ้า, ได้ประมาณ๑๕วัน, ก็หายที่เป่นปรกติ.

MODE OF CERING HARE-LIPS.

ถ้าตพนั้นจกสำแดงด้วยวิธี, อันจะรักษาคนปากแหว่งต่อไป, ถ้าคนปากแหว่งนั้นได้รักษาเมื่ออายุค้ำได้ สี่ขวบห้าขวบแล้ว, ก็รักษาง่าย. แลวิธีที่รักษา นั้น, ให้เอา มีดพับที่คมค้ำ, ผ่าเข็ชค้ำที่ริมๆปากแหว่งทั้งสองข้างนั้น, ให้เสมอกันค้ำแล้ว, จึงเอาเขมทำด้วยเงินค้ำที่ปลายเขมนั้น, ใส้เหล็กกล้าน้อยหนึ่ง, แลแล้วจึงเอาเขมเงินนั้นแทงกลัดไว้สองแห่ง, ให้เสมอเรียบค้ำแล้ว. จึงเอาไหมผูกกรั้งเขมเหนียวแทงไว้, เอา ค้ำลึงรองเสีย, แลแล้วเอาขี้ผึ้งปิดไว้ ก็ จะหาย.

The RECORDER is sustained by Subscription, and published at the A. B. C. F. Mission Press, on the first Thursday of each month, at One Sakong, or 15 cents per year.